

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarqand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Юсупов Хуршид Муратжанович</i> ПЕРВЫЕ ШАГИ ДВУХСТОРОННЕГО СОТРУДНИЧЕСТВА САУДОВСКОЙ АРАВИИ С МОМЕНТА НЕЗАВИСИМОСТИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	9-13
<i>Najmiddinov Zafar Xoshimjonovich</i> O'RTA OSIYO FAQIHLARINING MUSANNIFAK ASARLARIGA TA'SIRI XUSUSIDA	14-19

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Madraimova Marxamat Raximberganovna</i> XORAZM VILOYATIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING OBYEKTIV ZARURLIGI VA AHAMIYATI	20-23
<i>Abdullaev Jamshid Obidovich</i> SUN'IY INTELLEKT — XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH VOSITASI SIFATIDA	24-30
<i>Абдуллаев Алтинбек Янгибаевич</i> ДОННИ ҚАЙТА ИШЛАШ КОРХОНАЛАРИДА МАҲСУЛОТ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХАРАЖАТЛАРИ ҲИСОБИНИ ЮРИТИШ ВА ТАННАРХ КАЛКУЛЯЦИЯСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	31-46
<i>Ziyadullayev Zuxriddin Ilxom o'g'li</i> TIJORAT BANKLARI TRANSFORMATSIYASI BORASIDA NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLAR	47-51
<i>Alimova Saboxat Gaziyevena, Erkinova Sevinch</i> YASHIL IQTISODIYOT VA ATROF MUHIT MUAMMOLARI	52-56
<i>Zokirova Gavxar</i> GLOBAL PENSIYA TIZIMLARI BARQARORLIGI VA YETARLILIGI TAHLILI	57-66

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Tursunkulova Shaxnoza Tuychiyevena, Muxtorov Muxsin Jabborovich</i> TASAVVUFDA INSON MA'NAVIY KAMOLOTI MASALASI	67-73
<i>O'rinboyev Davlatjon Bahtiyorovich</i> IJTIMOIY FALSAFADA STRATEGEMALARNING O'RNI VA AHAMIYATI	74-79
<i>Alimov Mansur Narboyevich</i> PEDAGOGIYALARNING MA'NAVIY-AXLOQIY VA KASBIY RIVOJLANTIRISHDA AJDODLAR MA'NAVIY MEROSINING O'RNI. ("SILSILAT UL-ORIFIYN VA TAZKIRATU-S-SIDDIQIYN" ASARI MISOLIDA)	80-87
<i>To'xtasinov Shukurjon Shavkatjon o'g'li</i> MILLIY BIRLIK VA SIYOSIY HOKIMIYATGA DOIR JADIDLAR QARASHLARINING IJTIMOIIY- FALSAFIY AHAMIYATI	88-95
<i>Nurmatova Umida Jalolidinovna</i> AN'ANAVIY O'QISHNING GNOSEOLOGIK JIHATLARI	96-101

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Abdullaeva Charos Baxramovna</i> ZAMONAVIY LINGVISTIKADA REKLAMA DISKURSI TUSHUNCHASI	102-105
<i>Umarqulova Munira Zohidjon qizi</i> ILMIY-FANTASTIK ADABIYOT: JANRNING SHAKLLANISHI, RIVOJLANISHI VA POETIK CHEGARALARI	106-119
<i>Xaydarova Gavhar Abdukadirovna</i> ZAMONAVIY LINGVISTIK MADANIYAT KONTEKSTIDA "SPORT DISKURSI" TUSHUNCHASINING NAMOYON BO'LISHI	120-124
<i>Mirzarahimov Bahodir Shavkat o'g'li</i> "XALQ SO'ZI" GAZETASINING MATNLARINI DAVR BO'YICHA TASNIFLASH BOSQICHLARI	125-129
<i>Boboqulova Nilufar Xayrullo qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA SHOULDER/YELKA, ELBOW/TIRSAK HAMDA WRIST/BILAK SOMATIK KOMPONENTLI MAQOLLARNING KONSEPTUAL TAHLILI	130-137
<i>Yangiboyeva Feruza Ortiq qizi</i> TIPS FOR TEACHING ENGLISH: STRATEGIES FOR EFFECTIVE LANGUAGE LEARNING	138-145
<i>Ибодуллаева Гавхар Уринбаевна</i> ОБУЧЕНИЕ ШКОЛЬНИКОВ К НАЧАЛЬНОМУ УРОВНЮ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В СРЕДНЕ- ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЕ	146-151
<i>Kuvvatov Raxmatulla Hikmatillayevich</i> SAN'ATGA OID AFORIZMLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI.....	152-156
<i>Ibodullayeva Gulshod Urinovna</i> CHET TILLARINI O'RGANISHDA IMMERSIV O'QITISH USLUBLARI –SAMARALI YO'NALISH, YONDASHUVLAR VA XULOSALAR.....	157-160
<i>Habibullayeva Gulsanam Inomjon qizi</i> INNOVATIVE METHODS OF TEACHING READING (FOR PRE INTERMEDIATE LEVELS)	161-165
<i>Berdimurotova Sevara Maxmudovna</i> TILSHUNOSLIKDA TERMINOLOGIYANING XUSUSIYATLARI.....	166-169

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Kuchimova Shaxlo</i> VASIYATNOMANING OG'ZAKI SHAKLI VA UNI TUZISHDA ZAMONAVIY AXBOROT TEKNOLOGIYA VOSITALARIDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	170-176
<i>Jumanazarov Faxriddin Erkinovich</i> KONTRAFAKT MAHSULOTLARNI ANIQLASH VA ULARNING MUOMALASIGA QARSHI KURASHISH MUAMMOLARI	177-183
<i>Курбанова Эльмира Асадовна</i> ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ОВД С ГОСУДАРСТВЕННЫМИ И ИНЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ ПО ПРОФИЛАКТИКЕ БЕЗНАДЗОРНОСТИ И ПРАВОНАРУШЕНИЙ СРЕДИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	184-190

<i>Raxmatullayev Xurshidjon Shukurilla o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QONUNCHILIGIDA KRIPTO-AKTIV VA U BILAN BOG'LIQ BO'LGAN AYRIM MUAMMOLAR.....	191-195
<i>Aldamuratova Amangul Uralbayevna</i> FUQAROLIK PROTSESSIDA AJRIMLAR TUSHUNCHASI VA TURLARI	196-200
<i>Xakimov Jahongir Olimjon o'g'li</i> KIBERFIRIBGARLIK VA KIBERKORRUPSIYA – RAQAMLI DUNYODAGI MURAKKAB JINOYATLAR.....	201-208
<i>Ergashev Qaxramon Zokirjonovich</i> KORRUPSIYAVIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISHNING IJTIMOY ZARURATI.....	209-219
<i>Normatov Isomiddin Dustqul o'g'li</i> XUFIYONA IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	220-224
<i>Пулатов Темурабек Гайратжон угли</i> ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ КИС В СЕКТОРЕ ФИНАНСОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	225-231
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Yaqubov Fazliddin Muxitdinovich</i> JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARINING ILMIY-TADQIQOTCHILIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA FANLARARO INTEGRATSIYA	232-236
<i>Sharipova Farida Salimdjanoyn, Qo'ng'irotova Anorxol</i> TIBBIYOT OLIYGOHLARIDA "TIBBIY BIOLOGIYA" HAMDA "UMUMIY GENETIKA" FANLARINI O'QITISHDA INTERFAOL METODLAR SAMARADORLIGI	237-241
<i>Собирова Гулибарно Зайнутдин кизи</i> МЕТОДИКА ИНТЕРАКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ В РАЗВИТИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	242-252
<i>Salayev Donyor Baxtiyarovich</i> ZAMONAVIY JISMONIY TAYYORGARLIKNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	253-259
<i>Turdimuratov Dilmurad Yuldashevich</i> OLIY TA'LIM MUASSASASIDA BOKS MURABBIYLARINI KASBGA YO'NALTIRISH TIZIMINING XUSUSIYATLARI	260-266
<i>Hakimova Nargiza Uralovna</i> YOSH KURASHCHI QIZLARDAN MUVOZANAT QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISHDA RAQS VA HARAKATLI O'YINLARDAN FOYDALANISH TEXNOLOGIYASI	267-273
<i>Otepbergenov Jetkerbay Sakbergenovich</i> MODULLI TA'LIM SHAROITIDA TALABALARNI INTELLEKTUAL RIVOJLANTIRISHGA UNDASH MUAMMOSI	274-279

Received: 10 April 2025
Accepted: 15 April 2025
Published: 28 April 2025

Article / Original Paper

YASHIL IQTISODIYOT VA ATROF MUHIT MUAMMOLARI

Alimova Saboxat Gaziyevena

Toshkent tibbiyot akademiyasi
"Ijtimoiy fanlar" kafedrası dotsenti, iqt.f.n.
E-mail: saboxat.alimova@mail.ru

Erkinova Sevinch

Toshkent tibbiyot akademiyasi
Menejment yo'nalishi 1 — bosqich talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada yashil iqtisodiyot konsepsiyasi va Ekoponika modeli ekologik muammolarga yechim sifatida o'rganiladi. Yashil iqtisodiyot tamoyillari, ekologik muammolar va Ekoponikaning barqaror rivojlanishdagi o'rni tahlil qilinadi. Tadqiqot hujjatlar tahlili va statistik ma'lumotlar asosida olib borilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, Ekoponika resurslardan samarali foydalanish, chiqindilarni kamaytirish va qayta tiklanadigan energiyadan foydalanish orqali iqtisodiy va ekologik barqarorlikni ta'minlaydi.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, ekologik muammolar, barqaror rivojlanish, Ekoponika, ekologik texnologiyalar.

GREEN ECONOMY AND ENVIRONMENTAL PROBLEMS

Alimova Sabokhat Gaziyevena

Tashkent Medical Academy
Associate Professor of the Department of Social Sciences,
candidate of Economic Sciences
E-mail: saboxat.alimova@mail.ru

Erkinova Sevinch

Tashkent Medical Academy
Student of the 1st stage of the
Management Department

Abstact. This article studies the concept of a green economy and the Ecoponics model as a solution to environmental problems. The principles of a green economy, environmental problems and the role of Ecoponics in sustainable development are analyzed. The research was conducted on the basis of document analysis and statistical data. The results show that Ecoponics ensures economic and environmental sustainability through the efficient use of resources, waste reduction and the use of renewable energy.

Key words: green economy, environmental problems, sustainable development, Ecoponics, environmental technologies.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SP1342V5SI3Y2025N06>

Kirish. Bugungi kunda iqtisodiy rivojlanish bilan birga atrof-muhit muammolari ham ortib bormoqda. Iqlim o'zgarishi, resurslarning kamayishi va ekologik ifloslanish global

darajada dolzarb masalaga aylangan. Ushbu muammolarni hal qilish uchun yashil iqtisodiyot tamoyillariga o'tish muhim sanaladi. Ekoponika modeli yashil iqtisodiyotning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib, u resurslardan samarali foydalanish, qayta tiklanadigan energiyadan foydalanish va chiqindilarni kamaytirish orqali barqaror rivojlanishga yordam beradi [1, 16-b]. Ushbu maqolada Ekoponikaning atrof-muhit muammolarini hal etish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi o'rni tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi – Ekoponikaning afzalliklarini o'rganib, uning amaliy qo'llash imkoniyatlarini aniqlashdir [2, 90].

Adabiyotlar tahlili. Ekoponika va yashil iqtisodiyot bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ekologik muammolarni hal qilish uchun iqtisodiy jarayonlarni barqarorlashtirish muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotlarning aksariyati resurslardan samarali foydalanish, chiqindilarni kamaytirish va qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish zarurligini ta'kidlaydi. Xalqaro iqtisodchilar va ekologlar yashil iqtisodiyot tamoyillarining global rivojlanishdagi rolini o'rgangan bo'lib, bu borada P. Viktor (2018), X. Dali (2020) va D. Pirs (2021) kabi olimlarning ishlari muhim o'rin tutadi. Ularning tadqiqotlari yashil iqtisodiyotning iqtisodiy o'sishga va ekologik muhitga ijobiy ta'sirini asoslab bergan. Shuningdek, BMT va Jahon banki hisobotlari yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyalarini tahlil qilib, Ekoponika kabi modellar orqali barqaror rivojlanishga erishish yo'llarini ko'rsatgan. Mahalliy manbalarda esa Markaziy Osiyo davlatlarining yashil iqtisodiyotga o'tish tajribasi va Ekoponika modelining ahamiyati bo'yicha tahlillar mavjud. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, Ekoponika modeli yashil iqtisodiyotning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, ekologik va iqtisodiy manfaatlarni uyg'unlashtirishga xizmat qiladi. Ilmiy manbalar va amaliy tadqiqotlar Ekoponikaning ekologik muammolarni hal qilishdagi samaradorligini tasdiqlaydi.

Metodologiya: Ushbu tadqiqotda Ekoponika modelining yashil iqtisodiyot va atrof-muhit muammolarini hal etishdagi o'rnini baholash maqsad qilingan. Tadqiqot davomida taqqoslash va tahlil qilish usullari qo'llanildi, bunda an'anaviy iqtisodiy modellar va yashil iqtisodiyot yondashuvlari o'rganildi. Birinchidan, nazariy tahlil usuli orqali yashil iqtisodiyot, ekologik innovatsiyalar va barqaror rivojlanish tamoyillari bo'yicha ilmiy manbalar tahlil qilindi. Ikkinchidan, empirik tahlil vositasida Ekoponika modeli asosida amalga oshirilgan loyihalar va ularning natijalari o'rganildi. Shuningdek, turli mamlakatlarning yashil iqtisodiyotga o'tish tajribasi bilan solishtirish amalga oshirildi. Tadqiqotda statistik ma'lumotlardan foydalangan holda Ekoponikaning iqtisodiy va ekologik samaradorligi baholandi. Bu esa modelning real iqtisodiyotga ta'sirini ko'rsatish imkonini berdi. Umuman olganda, tadqiqotda nazariy va amaliy yondashuvlar uyg'unlashgan bo'lib, Ekoponika modelining yashil iqtisodiyotdagi o'rni va uning atrof-muhitga ta'siri chuqur tahlil qilindi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Ekoponika modeli yashil iqtisodiyot rivojlanishiga xizmat qiladi. U resurslardan samarali foydalanish, chiqindilarni kamaytirish va ekologik texnologiyalarni joriy etish orqali barqarorlikni ta'minlaydi. Ushbu yondashuvning samaradorligi davlat, biznes va jamiyatning hamkorligiga bog'liq. Hukumat ekologik tashabbuslarni qo'llab-quvvatlashi, xususi sektor innovatsiyalarga sarmoya kiritishi va jamiyat ekologik ongini oshirishi zarur. Ekoponika tabiiy muhitni asrash va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun muhim yechim hisoblanadi [3].

Muhokama. Jahon amaliyotida hududlarni barqaror rivojlantirish, ularning iqtisodiy hamda ekologik tizimlarini o'zaro samarali uyg'unligida o'rganishga alohida ahamiyat qaratilmoqda. Xususan, mamlakatlar rivojlanishi bevosita hududlar barqarorligiga bog'liq

bo'lib, mazkur masalaning ijobiy jihatlari innovatsion iqtisodiyotni kengaytirish asosida resurslardan oqilona hamda samarali foydalanishni o'z ichiga qamrab olmoqda. Jumladan, iqtisodiyotda ishlab chiqarish faoliyatini to'g'ri tashkil qilish, soha davomiyligi va o'sishini ta'minlash resurslar mavjudligiga bog'liq. Bu esa, hududlarning barqarorligini ta'minlashda iqtisodiy va ekologik tizimlarning uyg'unligini ta'minlashga qaratilgan boshqaruv qarorlarining samarali amal qilishi bilan bog'liqdir [4]. Qayta tiklanadigan energiya manbalarini ishlab chiqarish uglerod chiqindilarini kamaytirish SO₂, yashil texnologiyali issiqxonalarni ko'paytirish, yashil texnologiyalar asosida suvni qayta ishlab chiqish va yetkazib berish, "yashil" transport vositalari, avtomobillarni elektrlashtirish, "yashil" uy xo'jaliklari, shaharlarda toza ekologik mahsulotlar ishlab chiqarish, qishloq xo'jaligida ekologik toza, organik oziqovqatlarni ishlab chiqarish bugungi kunda muhim hisoblanadi. "Yashil" iqtisodiyotni shakllantirish va uning barqaror rivojlanishiga o'tish global darajada ham, O'zbekiston uchun ham ustuvor vazifalardandir. Barqaror rivojlanish konsepsiyasi insoniyat kelajagi uchun muhim manba bo'lib, u BMTning qaror va hujjatlarida o'z ifodasini topgan. Barqaror rivojlanishning iqtisodiyekologik asosi, bu "yashil" iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirishdan iboratdir. Hozirgi beqaror tendensiyalarni bartaraf etish uchun 2015 yilda BMTning 2030 yilgacha bo'lgan davr uchun 17 ta "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish maqsadlarining o'ziga xos mezonlari aniqlandi.

Mo'tadil sharoitlarni vujudga keltirilishi natijasida o'simliklarda kechadigan fotosintez jarayoni faollashadi va ko'plab organik moddalar to'planib o'simliklarni o'sishi rivojlanishi va mo'l xosil berishi ta'minlanadi [5].

Gidroponikaning asosiy avzalliklari:

- ✓ tuproq va go'ngdan umuman foydalanilmaydi;
- ✓ suv 60-70% gacha iqtisod qilinadi;
- ✓ gidroponikada issiqlik oddiy issiqxonalarga nisbatan 25-30% gacha tejaladi;
- ✓ sabzavot ekinlarini pishib yetilish davri 20-30 kungacha qisqaradi, ularni hosil
- ✓ berish davri esa 50- 60 kungacha uzayadi;
- ✓ gidroponika sharoitida sabzavot ekinlarining hosildorligi oddiy issiqxonalaridagiga

nisbatan 2-2,5 barobar ko'p bo'lishligi aniqlangan;

✓ suv va ozuqa eritmalarini tomchilatib sug'orish tizimi orqali o'simlik ildiziga to'g'ridan-to'g'ri yetkazib berishligi;

✓ yerni ekishga tayyorlash, yerni organik o'g'itlar bilan boyitish, ishlov berish, sug'orish uchun egatlar ochish, mineral o'g'itlar sepish, begona o'tlarga qarshi kurashish tadbirlari talab qilinmaydi;

✓ umumiy ekologik muhitga salbiy ta'siri yo'q, qabul qilingan texnologiyada (ekinlar uchun berilgan mineral o'g'itlar va kasallik, zararkunandalarga qarshi sepilgan preparatlar qoldig'i tuproqda to'planib turli salbiy ekologik oqibatlarini keltirib chiqaradi).

Keling bir hisob kitob qilib ko'raylik 1 m² uchun oddiy dehqonchilik va gidroponikadan keladigan foyda:

1.Oddiy dehqonchilik:

Hosildorlik: 1 m² dan 4-6 kg hosil (yilda 2 marta hosil).

Mahsulot narxi: 1 kg = 8,000 so'm.

Yillik daromad:

4 kg x 8,000 = 32,000 so'm.

$6 \text{ kg} \times 8,000 = 48,000 \text{ so'm.}$

Yillik xarajatlar: 40,000 so'm.

Sof foyda:

Minimal holat: $32,000 - 40,000 = -8,000 \text{ so'm (ziyon)}$

Maksimal holat: $48,000 - 40,000 = 8,000$

so'm foyda

2. Hidroponika:

Hosildorlik: 1 m^2 dan 30-45 kg hosil (yil davomida 3-4 marta hosil).

Mahsulot narxi: $1 \text{ kg} = 20,000 \text{ so'm.}$

Yillik daromad: $\bullet 30 \text{ kg} \times 20,000 = 600,000 \text{ so'm.}$

$45 \text{ kg} \times 20,000 = 900,000 \text{ so'm.}$

Yillik xarajatlar: 130,000 so'm.

Sof foyda:

Minimal holat: $600,000 - 130,000 = 470,000 \text{ so'm}$

Maksimal holat: $900,000 - 130,000 =$

$770,000 \text{ so'm}$

1 m^2 maydonga gidroponikada ketadigan taxminiy xarajatlar:

1. Asosiy sarmoya (bir martalik xarajatlar):

Gidroponik tizim uskunalari (quvurlar, nasoslar, baklar): 200,000 so'm

Suv aylanma tizimi va filtrlar: 50,000 so'm

Yoritish uskunalari (LED lampalar): 70,000 so'm

Issiqxona yoki boshqa nazorat tizimlari (agar mavjud bo'lsa): 100,000 so'm

Nazorat sensorlari va avtomatlashtirilgan tizim: 50,000 so'm

Umumiy asosiy sarmoya: 470,000 so'm (bir marta)

2. Operasion xarajatlar (yillik):

O'g'itlar va ozuqa moddalar: 50,000 so'm

Suv sarfi (kam suv sarflanadi): 10,000 so'm

Elektr energiyasi: 30,000 so'm

Texnikaviy xizmat va ta'mirlash: 40,000 so'm

Umumiy yillik operasion xarajatlar: 130,000 so'm

Jami xarajatlar:

Birinchi yil (asosiy sarmoya + operasion): $470,000 + 130,000 = 600,000 \text{ so'm}$

Keyingi yillar (faqat operasion xarajatlar): 130,000 so'm.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Ekoponika modeli yashil iqtisodiyot tamoyillarini amalga oshirishda muhim rol o'ynaydi [6]. U resurslardan samarali foydalanish, chiqindilarni kamaytirish va qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish orqali ekologik muammolarni hal qilishga yordam beradi. Bu esa iqtisodiy o'sish va ekologik barqarorlik o'rtasidagi muvozanatni ta'minlaydi. Ekoponikaning samaradorligi davlat siyosati, biznes sektori va jamoatchilikning qo'llab-quvvatlashiga bog'liq. Hukumat ekologik loyihalarni rag'batlantirishi, xususiyl sektor innovatsion texnologiyalarni joriy etishi va jamiyat ekologik ongi oshishi zarur. Bu omillar uyg'unlikda ishlasa, yashil iqtisodiyotga o'tish tezlashadi. Umuman olganda, Ekoponika ekologik muammolarni bartaraf etish bilan birga iqtisodiy barqarorlikni ham ta'minlovchi samarali yechimdir. Uni keng qo'llash orqali kelajak avlodlar

uchun sog'lom ekologik muhit yaratish va barqaror iqtisodiy o'sishga erishish mumkin. Shu bois, Ekoponika modeli davlat siyosati va iqtisodiy strategiyalarda muhim o'rin egallashi lozim.

Adabiyotlar/Literatura/References:

1. Alimova S.G. «Green logistics-the principle of sustainable development» Novateur publications Journal NX-A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal, 9 том, ISSUE 12 ISSN No: 2581 — 4230, 2023/12, 15-18 стр.
2. Алимова С.Г. «Зелёная экономика с точки зрения биоэтики» Тиббий таълимда этика ва интегрatsiya масалалари. ТТА конференция материаллари. 2 том, 2021. 90-93 бет.
3. Pearce, D., & Barbier, E. (2005). Blueprint for a Green Economy. Earthscan.
4. UNEP (2011). Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. United Nations Environment Programme.
5. Ellen MacArthur Foundation (2015). Circular Economy and Sustainable Growth.
6. World Bank (2020). The Economics of Nature-Based Solutions.
7. IPCC (2021). Climate Change 2021: The Physical Science Basis.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil: scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).